

תמונות מחיי המשפחה: אהבה ומשברים בראי ספרות האגדה פרופ' אביגדור שנאן

בבלי, קידושין כט ע"ב

תנו רבנן: ללמוד תורה ולישא אשה - ילמוד תורה ואחר כך ישא אשה, ואם אי אפשר לו בלא אשה - ישא אשה ואחר כך ילמוד תורה. אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה: נושא אשה ואחר כך ילמוד תורה. ר' יוחנן אמר: ריחיים בצווארו ויעסוק בתורה? ולא פליגי: הא לן והא להו.

בבלי, קידושין כט ע"ב - ל ע"א

אמר רב חסדא: האי דעדיפנא מחבראי - דנסיבנא בשיתסר, ואי הוה נסיבנא בארביסר, הוה אמינא לשטן גירא בעיניך. א"ל רבא לר' נתן בר אמר: אדידך על צוארי דבריה, משיתסר ועד עשרים ותרת, ואמרי לה: מתמני סרי עד עשרים וארבעה.

משנה, כתובות ה, ו

[...] התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות שלשים יום [...] דברי רבי אליעזר.

ירושלמי, כתובות ה, ז

התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות בתיהן שלשים יום, הא ברשות בתיהן אפילו כמה.

בבלי, כתובות סא ע"ב - סב ע"ב

התלמידים יוצאין לתלמוד וכו'. ברשות כמה? כמה דבעי. אורחא דמילתא כמה? אמר רב: חדש כאן וחדש בבית [...] ור' יוחנן אמר: חדש כאן ושנים בביתו [...] אמר רב אדא בר אהבה אמר רב: זו דברי ר' אליעזר, אבל חכמים אומרים: התלמידים יוצאין לתלמוד תורה ב' וג' שנים שלא ברשות. אמר רבא: סמכו רבנן אדרב אדא בר אהבה ועבדי עובדא בנפשיהו. כי הא דרב רחומי הוה שכיח קמיה דרבא במחוזא, הוה רגיל דהוה אתי לביתיה כל מעלי יומא דכיפורי. יומא חד משכתיא שמעתא, הוה מסכיא דביתהו השתא אתי השתא אתי, לא אתא, חלש דעתה אחית דמעטא מעינה, הוה יתיב באיגרא, אפחית איגרא מתותיה ונח נפשיה.

בראשית רבה, צה [בכתבי יד. חלקו מתורגם מארמית]

חנניה בן חכיניי ור' שמעון בן יוחיי הלכו ללמוד תורה אצל ר' עקיבה בבני ברק, ועשו שם שלוש עשרה שנה. ר' שמעון בן יוחיי היה משלח כתבים לביתו והיה יודע מה בביתו, חנניה בן חכיניי לא היה משלח כתבים לביתו ולא היה יודע מה בביתו.

שלחה אשתו ואמרה לו: "בתך בגרה בוא והשיאה". צפה ר' עקיבה ברוח הקודש, אמר: "כל מי שיש לו בת בוגרת - ילך וישיאה". מה עשה?

הלך לו למקום השואבות. שמע קולן של השואבות אומרות: "בתו של חכיניי, מלאי את כדך ועלי לך". היתה מהלכת והוא מהלך אחריה, עד זמן שנכנסה לביתו. לא הספיקה ביתו לראותו, עד שיצאה נשמתה.

ויש אומרים שחזרה.

בבלי, כתובות סב ע"א [המקור חלקו בארמית]

רבי חנניה בן חכינאי היה הולך לבית המדרש בשלהי חתונתו של ר' שמעון בר יוחאי. אמר לו: "המתן לי עד שאלך עמך". לא המתין לו. הלך וישב שתיים עשרה שנה בבית המדרש. עד שבא השתנו שבילי העיר ולא ידע ללכת לביתו. הלך וישב על שפת הנהר, שמע אותה נערה שהיו קוראים לה "בת חכינאי, בת חכינאי, מלאי כדך ובואי נלך", אמר: "שמע מזה שזו בתנו". הלך אחריה.

היתה יושבת אשתו ומנפה קמח, הרימה עיניה וראתה אותו, הבין לבה, פרחח נשמתה, אמר לפניו: "ריבוננו של עולם עניה זו זה שכרה?" ביקש רחמים עליה וחיתה.

בבלי, כתובות סב ע"ב

רבי איעסק ליה לבריה בי רבי חייא, כי מטא למיכתב כתובה נח נפשה דרבייתא. אמר רבי: חס ושלום פסולא איכא? יתיבו ועיינו במשפחות, רבי אתי משפטיה בן אביטל, ורבי חייא אתי משמעתי אחי דוד. אזיל איעסק ליה לבריה בי ר' יוסי בן זימרא, פסקו ליה תרתי סרי שנין למיזל בבי רב. אחלפוה קמיה, אמר להו: ניהוו שית שנין. אחלפוה קמיה, אמר להו: איכניס והדר איזיל.

הוה קא מכסיף מאבוה אמר ליה: בני, דעת קונך יש בך, מעיקרא כתיב "תבאמו ותטעמו בְּהַר נְחֻלְתֶּךָ [...] מְקַדְּשׁ אֲדֹנָי פּוֹנְנוּ יְדִידְךָ" (שמות טו, יז), ולבסוף כתיב "וְעָשׂוּ לִי מְקַדְּשׁ וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹכְכֶם" (שמות כה, ח).

אזיל יתיב תרתי סרי שני בבי רב. עד דאתא איעקרא דביתהו. אמר רבי: היכי נעביד? נגרשה, יאמרו ענייה זו לשוא שימרה! נינסיב איתתא אחריתי, יאמרו זו אשתו וזו זונתו! בעי עלה רחמי ואיתסיאת.

בבלי, כתובות סג ע"א

רב יוסף בריה דרבא שדריה אבוהי לבי רב לקמיה דרב יוסף, פסקו ליה שית שני. כי הוה תלת שני מטא מעלי יומא דכפורי, אמר: איזיל ואיחזינהו לאינשי ביתי. שמע אבוהי, שקל מנא ונפק לאפיה, אמר ליה: זונתך נזכרת? איכא דאמרי, אמר ליה: יונתך נזכרת? איטרוד, לא מר איפסיק ולא מר איפסיק.

אבות דרבי נתן, נוסח א, פרק ו

מה היה תחילתו של ר' עקיבא? אמרו: בן ארבעים שנה היה ולא שנה כלום. פעם אחת היה עומד על פי הבאר. אמר: מי חקק אבן זו? אמרו לו: המים שתדיר נופלים עליה בכל יום. אמרו לו: עקיבא, אי אתה קורא "אַבְנִים שֶׁחֲקוּ מַיִם" (איוב יד, יט)? מיד היה רבי עקיבא דן קל וחומר בעצמו: מה רך פסל את הקשה, דברי תורה שקשין כברזל על אחת כמה וכמה שיחקקו את לבי שהוא בשר ודם, מיד חזר ללמוד תורה. הלך הוא ובנו וישבו אצל מלמדי תינוקות. אמר לו: רבי, למדני תורה. אחז רבי עקיבא בראש הלוח ובנו בראש הלוח. כתב לו אלף בית ולמדה. אלף תיו ולמדה. תורת כהנים ולמדה. היה לומד והולך עד שלמד כל התורה כולה. [...] בכל יום ויום היה מביא חבילה של עצים חציה מוכר ומתפרנס וחציה מתקשט בה. עמדו עליו שכניו ואמרו לו: עקיבא, אבדתנו בעשן. מכור אותן לנו וטול שמן בדמיהן ושנה לאור הנר. אמר להם: הרבה סיפוקים אני מסתפק בהן, אחד שאני שונה בהן ואחד שאני מתחמם כנגדן ואחד שאני ישן בהן [...] בן ארבעים שנה הלך ללמוד תורה, סוף שלש עשרה שנה לימד תורה ברבים. אמרו: לא נפטר מן העולם עד שהיו לו שולחנות של כסף ושל זהב ועד שעלה למיטתו בסולמות של זהב. הייתה אשתו יוצאה בקרדוטין ובעיר של זהב. אמרו לו תלמידיו: רבי ביישתנו ממה שעשית לה. אמר להם: הרבה צער נצטערה עמי בתורה.

ירושלמי שבת ו, ז [המקור רובו בארמית]

מעשה בר' עקיבא שעשה לאשתו עיר של זהב. ראתה אותה אשתו של רבן גמליאל וקינאה בה. באה ואמרה לבעלה. אמר לה הכי היית עושה לי כמה שהיית עושה לו, שהיית מוכרת את מקלעות ראשה ונותנת לו והוא יגע בתורה?

בבלי, קידושין יב ע"ב [המקור בארמית]

יהודית, אשתו של ר' חייא, היה לה צער לידה. אמרה לו: אמרה לי אמי קיבל בכך אביך קידושין כשהייתי קטנה. אמר לה: אין בכוחה של אמך לאסור אותך עלי.

משנה, מסכת ו, ו

לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא אם כן יש לו בנים בית שמאי אומרים שני זכרים ובית הלל אומרים זכר ונקבה שנאמר "זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם" (בראשית ה, ב). נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל. גירשה - מותרת לינשא לאחר ורשאי השני לשהות עמה עשר שנים, ואם הפילה מונה משעה שהפילה. האיש מצווה על פריה ורביה אבל לא האשה. רבי יוחנן בן ברוקא אומר על שניהם הוא אומר "וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ" (בראשית א, כח).

בבלי, יבמות סה ע"ב [המקור בארמית]

יהודה וחזקיה תאומים היו, אחד נגמרה צורתו לסוף תשעה, ואחד נגמרה צורתו לתחילת שבעה. יהודית, אשתו של ר' חייא, היה לה צער לידה. שנתה בגדיה ובאה לפני ר' חייא. אמרה: האם אישה מצווה על פרייה ורבייה? אמר לה לא. הלכה ושתתה סם של עקרות. לבסוף התגלה הדבר. אמר לה: ולואי היית יולדת לי עוד בטן אחת. לו לפחות ילדת לי עוד פעם אחת. שאמר החכם: יהודה וחזקיה אחים, פזי וטוי אחיות.

בבלי, ברכות יח ע"ב

מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב ראש השנה בשני בצורת והקניטתו אשתו והלך ולן בבית הקברות. ושמע שתי רוחות שמספרות זו לזו, אמרה חדא לחברתה: חברתי, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה חברתה: איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים, אלא לכי את ומה שאת שומעת אמרי לי. הלכה היא ושטה ובאה. ואמרה לה חברתה: חברתי, מה שמעת מאחורי הפרגוד? אמרה לה: שמעתי, שכל הזורע ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו. הלך הוא וזרע ברביעה שניה. של כל העולם כולו - לקה, שלו - לא לקה. לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות, ושמע אותן שתי רוחות שמספרות זו עם זו. אמרה חדא לחברתה: בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה: חברתי, לא כך אמרתי לך: איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים? אלא לכי את ומה שאת שומעת בואי ואמרי לי. הלכה ושטה ובאה. ואמרה לה חברתה: חברתי, מה שמעת מאחורי הפרגוד? אמרה לה: שמעתי, שכל הזורע ברביעה שניה שדפון מלקה אותו. הלך וזרע ברביעה ראשונה. של כל העולם כולו - נשדף, ושלו לא נשדף.

אמרה לו אשתו: מפני מה אשתקד של כל העולם כולו לקה ושלך לא לקה, ועכשיו של כל העולם כולו נשדף ושלך לא נשדף? סח לה כל הדברים הללו. אמרו: לא היו ימים מועטים עד שנפלה קטטה בין אשתו של אותו חסיד ובין אמה של אותה ריבה. אמרה לה: לכי ואראך בתך שהיא קבורה במחצלת של קנים.

לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות ושמע אותן רוחות שמספרות זו עם זו. אמרה לה: חברתי, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה: חברתי, הניחיני, דברים שביני לבינך כבר נשמעו בין החיים.

ויקרא רבה לו, ב [המקור בארמית]

"כִּי פִעַל אָדָם יְשָׁלֵם לוֹ וְכֹאֲרַח אִישׁ יִמְצָאֵנוּ" (איוב לד, 11). מעשה היה באדם אחד שהיו לו שני בנים, אחד היה עושה מצוות רבות והאחר לא היה עושה כלל ועיקר. זה שהיה עושה מצוות רבות מכר את ביתו ואת כל מה שהיה לו בשל המצוות. פעם אחת ביום הושענא נתנה לו אשתו עשרה פורין אמרה לו צא קנה לבניך משהו מן השוק. כיוון שיצא לשוק פגעו בו גבאי צדקה, אמרו הנח בעל הצדקה בא לו. אמרו לו תן חלקך במצווה זו שאנו מבקשים לקנות חלוק לאותה יתומה, לקח אותם פורין ונתן להם. נתבייש לילך אצל אשתו. מה עשה?

הלך לבית הכנסת וראה שם מן האתרוגים שנושאים הילדים ביום הושענא, כפי ששנינו שם "מיד התינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן" (סוכה ה, ז). לקח מהם ומילא שקו והלך ופרש בים הגדול עד שהגיע למדינת הים. היתה שעת רצון ונמצא אותו מלך חש במעיו. אמרו לו הרופאים אילו היה לך אתרוג אחד מאלו שהיהודים נושאים ביום הושענא היית אוכל ונרפא מיד. הלכו חיפשו בכל הערים ובכל האניות ולא מצאו. והלכו ומצאו אותו אדם רובץ על שקו. אמרו לו כלום יש לך משהו למכור, אמר להם אדם עני אני ואין לי דבר. פתחו את שקו ומצאוהו מלא אתרוגים. אמרו לו אלו מה הם, אמר להם מאלו שהיהודים מתפללים עמם ביום הושענא. הטעינוהו על גבו והעלוהו לפני המלך. היתה שעת רצון ואכל מאותם אתרוגים ונרפא. אמר רוקנו את שקו ומלאו אותו דינרים. עשו לו כן. אמר לו המלך בקש לך בקשה ואעשנה. אמר לו: מבקש אני שיוחזר לי רכושי ושיצא כל העם לקראתי. עשו כן.

כיוון שהגיע לאותו נמל יצא כרוז לפניו ויצאו כל העם לפניו. יצא אחיו ובניו לקראתו. כשעברו בנהר אחד פגעה בהם שיבולת נהר ושטפה אותם, ונמצא נכנס לביתו ויורש את רכושו ואת רכוש אחיו לקיים מה שנאמר "כִּי פָעַל אָדָם יִשְׁלֶם לוֹ וְכֹאֲרַח אִישׁ יִמְצָאֵנוּ".

ירושלמי הוריות ג, ד

מעשה בי ר' אליעזר ורבי יהושע ור' עקיבה שעלו לחולת אנטוכיא על עסק מגבת חכמים והוה תמן חד אבא יהודה עביד מצוה בעין טובה. פעם אחת ירד מנכסיו וראה רבותינו ונתייאש מהן עלה לו לביתו ופניו חולניות. אמרה לו אשתו מפני מה פניך חולניות? אמר לה רבותינו כאן ואיני יודע מה אעשה. אשתו שהיתה צדקת ממנו אמרה לו נשתיירה לך שדה אחת לך ומכור חצייה ותן להן. הלך ועשה כן ובא אצל רבותינו ונתן להן ונתפללו עליו רבותינו, אמרו לו אבא יהודה הקדוש ברוך הוא ימלא חסרנותיך.

עם כשהלכו להם ירד לחרוש בתוך חצי שדהו. עם כשהוא חורש בתוך חצי שדהו שקעה פרתו ונשברה. ירד להעלותה והאיר הקדוש ברוך הוא עיניו ומצא סימא, אמר לטובתי נשברה רגל פרתי. ובהדורת רבותינו שאלון עלוי אמרין מה אבא יהודה עביד? אמרין מאן כייל חמי אפוי דאבא יהודה אבא יהודה דתוריי אבא יהודה דגמלוי אבא יהודה דחמרוי. חזר אבא יהודה לכמות שהיה. ובא אצל רבותינו ושאל בשלומן, אמרין ליה מה אבא יהודה עביד? אמר להן עשתה תפילתכם פירות ופירי פירות, אמרו לו אף על פי שנתנו אחרים יותר ממך בראשונה אותך כתבנו ראש טימוס. נטלוהו והושיבוהו אצלם וקראו עליו הפסוק הזה "מִתֵּן אָדָם יִרְחִיב לוֹ וְלִפְנֵי גְדֹלִים יִנְחָנוּ" (משלי יח, טז).

רות זוטא, סוף פרק ד

מעשה באחד שירד מנכסיו והיתה לו אשה כשרה. לסוף נעשה שכיר. פעם אחת היה חורש בשדה נודמן לו אליהו זכור לטוב בדמות ערבי אחד אמר לו יש לך שבע שנים טובות, אימתי אתה מבקש אותם, עכשיו או בסוף ימיך? אמר לו קוסם אתה? אין לי מה ליתן לך אלא היפטר מעלי לשלום. וחזר אצלו עד שלושה פעמים. פעם שלישית אמר לו אלך ואמלך באשתי. מה עשה? הלך לו אצל אשתו ואמר לה בא אחד אלי והטריח עלי עד שלשה פעמים ואמר לי יש לך שבע שנים טובות אימתי אתה מבקש אותם עכשיו או בסוף ימיך? אמרה לו אמור לו הבא אותן היום. והיה מתחבא מבניו. וחזר אצלו ואמר לו הבא אותם עכשיו. אמר לו לך לביתך ואינך מגיע לשער חצירך עד

שתראה ברכה פרוסה בבית. והיו יושבין בניו לחפש בידם בעפר ומצאו מטמון שיזונו שבע שנים ובאו וקראו לאמן ולא הגיעו לשער עד שיצאה אשתו לקראתו ובישרה לו. מיד הודה להקב"ה ונחה דעתו עליו. מה עשתה אשתו הכשירה?

אמרה לו אנו בכל מקום כבר מושך עלינו הקב"ה חוט של חסד ונתן לנו לשבע שנים, אלא בוא נעסוק בגמילות חסדים בשבע שנים הללו, שמא מוסיף לנו הקב"ה טובה מאצלו. וכן עשתה. וכל מה שעשתה אמרה לבנה קטן כתוב כל מה שאנו נותנין. וכן עשה. לסוף שבע שנים בא לו אליהו זכור לטוב ואמר לו כבר הגיע שעה ליטול מה שנתתי לך. אמר לו כשנטלתי לא נטלתי אלא מדעת אשתי, אף כשאני מחזיר לא אחזיר אלא בדעת אשתי. הלך אצלה ואמר לה כבר בא הזקן ליטול את שלו. אמרה לו לך אמור לו: אם מצאת בני אדם נאמנים ממנו אתן לך פקדונך. וראה הקב"ה דבריהם ובגמילות חסדים שעשו, והוסיף להם טובה, לקיים מה שנאמר "וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שְׁלוֹם וְעִבְדַת הַצְּדָקָה הַשְּׁקֵט וְבִטָח עַד עוֹלָם" (ישעיה לב, יז).

קהלת רבה ב, ב [המקור בארמית]

ר' מאיר היה סופר מובהק והיה עמל בשלושה סלעים בשבוע, והיה אוכל ושותה באחד ומתלבש באחד ומפרנס באחר תלמידי חכמים. אמרו לו תלמידיו: רבי, בניך מה אתם עושה עמם? אמר להם: אם יהיו צדיקים, הרי זה כמו שאמר דוד "נַעַר הָיִיתִי גַם זְקֵנְתִי וְלֹא רָאִיתִי צָדִיק נֶעְצָב וְזָרְעוּ מִבְּקֶשׁ לָחֶם" (תהילים לו, כה). ואם לא - מה אני מניח את שלי לאויבי המקום?

ויקרא רבה יב, א [המקור בארמית]

אמר ר' אחא: מעשה באדם אחד שהיה מוכר כל כלי ביתו ושותה בהן יין, קורות ביתו ושותה בהן יין, והיו בניו מלינים ואומרים: אין אבינו הזקן הזה יוצא מן העולם ואינו משאיר לנו לאחר מותו כלום. מה נעשה לו? בואו ונשקנו ונשכרנו ונטעינו ונוציאו ונאמר שהוא מת ונשכיבו בתוך משכבו. עשו כך. לקחווהו והשקוהו ושיכרוהו והוציאוהו ונתנוהו בבית עולם אחד.

עברו מוכרי יין בשער בית הקברות. שמעו שאנגריה במדינה. אמרו: בואו ונפרוק נאדות אלו בקבר זה ונברח. עשו כן. פרקו מטענם בתוך בית הקברות והלכו לראות מה נשמע במדינה. והיה אותו איש מונח שם, כשראו אותו סברו שהוא מת. כשנתעורר משנתו ראה נאד נתון למעלה מראשו, התיר אותו ונתנו בפיו והתחיל שותה. כיוון שרווה התחיל מזמר.

לאחר שלושה ימים אמרו בניו: וכי אין אנו הולכים ורואים מה אבינו עושה, אם הוא חי או מת? באו ומצאוהו והנה הנאד נתון בפיו והוא יושב שותה. אמרו לו: אף כאן בין המתים לא עזבך בוראך, האם בין החיים יעזבך? הואיל ומן השמים נתנו לך, אין אנו יודעים מה נעשה לך. בואו נכניסנו ונעשה לו תקנה דבר יום ביומו. עשו לו תקנה: כל אחד ואחד יהיה משקה אותו יום אחד.

ירושלמי, קידושין א, ז [המקור רובו בארמית]

יש שהוא מאכיל את אביו פטומות ויורש גיהנם ויש שהוא כודנו לריחים ויורש גן עדן. כיצד הוא מאכיל את אביו פטומות ויורש גיהנם? אדם אחד היה מאכיל את אביו תרנגולות פטומות פעם אחת אמר לו אביו בני מניין אלה לך, אמר לו זקן זקן אכול ושתוק כמו הכלבים שאוכלים

ושותקים, נמצא מאכיל את אביו פטומות ויורש גיהנם. כיצד כוודנו בריחיים ויורש גן עדן? אדם אחד היה טוחן בריחיים ובא צו לטחון. אמר לו אבא בוא וטחון תחתי. אם יהיה ביזיון - מוטב לי להתבוזות ולא אתה, ואם יהיו מלקות - מוטב אלקה אני ולא תלקה אתה.

דברים רבה א, טו

שאלו תלמידיו את רבי אליעזר הגדול אי זהו כיבוד אב ואם? אמר להם צאו וראו מה עשה דמה בן נתינה באשקלון והיתה אמו חסרת דעת והיתה מסטרתו בין חבריו ולא היה אומר לה אלא דיך אמי.

ירושלמי, קידושין א, ז

דמה בן נתינה ראש פטרבולי הוה, פעם אחת היתה אמו מסטרתו לפני בולי שלו ונפל קורדקסין שלה מידה והושיט לה כדי שלא תצטער.

בבלי, קידושין לא ע"ב [המקור חלקו בארמית]

רבי טרפון הוה ליה ההיא אמא, דכל אימת דהות בעיא למיסק לפוריא - גחין וסליק לה, וכל אימת דהות נחית - נחתת עלויה, אתא וקא משתבח בי מדרשא, אמרי ליה: עדיין לא הגעת לחצי כיבוד, כלום זרקה ארנקי בפניך לים ולא הכלמתה?

בבלי, גיטין נח ע"א

אמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב 'ועשקו גבר וביתו ואיש ונחלתו' (מיכה ב)? ועשקו גבר וביתו ואיש ונחלתו? מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשת רבו, ושוליא דנגרי הוה.

פעם אחת הוצרך רבו ללוות, אמר לו: "שגר אשתך אצלי ואלונה". שיגר אשתו אצלו, שהה עמה שלשה ימים. קדם ובא אצלו, אמר לו: "אשתי ששיגרת ליך היכן היא?" אמר לו: "אני פטרתיה לאלתר, ושמעתי שהתינוקות נתעללו בה בדרך". אמר לו: "מה אעשה?" אמר לו: "אם אתה שומע לעצתי גרשה". אמר לו: "כתובתה מרובה". אמר לו: "אני אלווך ותן לה כתובתה".

עמד זה וגרשה, הלך הוא ונשאה. כיון שהגיע זמנו ולא היה לו לפורעו, אמר לו: "בא ועשה עמי בחובך". והיו הם יושבים ואוכלים ושותין והוא היה עומד ומשקה עליהן, והיו דמעות נושרות מעיניו ונופלות בכוסיהן.

ועל אותה שעה נתחתם גור דין.

ירושלמי, סוטה א, ד [המקור בארמית]

ר' מאיר היה יושב בדורש בבית הכנסת של חמת כל ליל שבת והיתה שם אשה אחת שומעת את קולו. פעם אחת התארכה דרשתו, הלכה, ביקשה להיכנס לביתה ומצאה שהנר כבה. אמר לה בעלה: היכן היית? אמרה לו: שמעתי את דברי הדרשן. אמר לה: כך וכך, אותה אשה לא תכנס לכאן עד שתלך ותירק בפניו של הדרשן. צפה ר' מאיר ברוח הקודש ועשה עצמו חש בעיניו. אמר: כל אשה שיודעת ללחוש לעין - תבוא ותלחש. אמרו לה שכנותיה: הנה הגיע הזמן שתיכנס

לביתך. עשי עצמך לוחשת לו, ואת יורקת בעיניו. באה אצלו. אמר לה: היודעת את ללחוש לעיני? מאימתו עליה אמרה לו: לא. אמר לה: לכי ורוקי שבע פעמים וייטב לי. משרקקה אמר לה: לכי אמרי לבעלך - אתה אחרת לי פעם אחת והנה רקקתי שבע פעמים.

בראשית רבה לג, ג [המקור חלקו בארמית]

בימיו של ר' תנחומא היו ישראל צריכים לתענית. באו אליו, אמרו לו: "רבי גזור תענית". גזר תענית יום ראשון יום שני יום שלישי ולא ירד גשם. נכנס ודרש להם אמר להם: "בניי התמלאו רחמים אלו על אלו והקב"ה מתמלא עליכם רחמים".

כשהיו מחלקים צדקה לעניים, ראו אדם אחד שנותן מעות לגרושתו. באו אליו ואמרו לו: "רבי, מה אנו יושבים כאן והעבירה שם?" אמר להם: "מה ראיתם?" אמרו לו: "ראינו אדם פלוני נותן מעות לגרושתו". שלח אחריהם והביאום אל תוך הציבור. אמר לו: "מה היא לך זו?" אמר לו: "גרושתי היא". אמר לו: "מפני מה נתת לה מעות?" אמר לו: "רבי ראיתיה בצרה ונתמלאתי עליה רחמים".

באותה שעה הגביה ר' תנחומא פניו כלפי מעלה ואמר: "ריבון כל העולמים, מה אם זה שאין לזו עליו מזונות ראה אותה בצרה ונתמלא עליה רחמים - ואתה שכתוב בך 'חֲנוּן וְרַחוּם הוּא' (תהילים קיא, ד) - ואנו בניו בני ידידיך בני אברהם יצחק ויעקב, על אחת כמה וכמה שתמלא עלינו רחמים". מיד ירדו גשמים ונתרווה העולם.

בראשית רבה יז, ג [המקור חלקו בארמית]

"לא טוב היות האדם לבדו אֶעֱשֶׂה לוֹ עֶזְרָא כְּנֶגְדּוֹ" (בראשית ב, יח). אם זכה - עזר, ואם לאו - כנגדו. אמר ר' יהושע בר נחמיה: אם זכה - כאשתו של רבי חנינא בר חכינאי, ואם לא זכה - כאשתו של ר' יוסי הגלילי.

ר' יוסי היתה לו אישה רעה והיתה בתה של אחותו והיתה מבזה אותו בפני תלמידיו. פעם אחת היו יושבים ולומדים הוא ור' אלעזר בן עזריה. משסיימו אמר לו: "מסכים רבי שנעלה לביתו?" אמר לו: "כן". כאשר עלה, הנמיכה פניה ויצאה לה. הסתכל באותו הסיר. אמר לה: "יש באותו הסיר משהו?" אמרה לו: "יש פרפראות". הלך וגילה ומצא בו פרגיות. ידע ר' אלעזר בן עזריה מה הוא שמע. ישבו להם לאכול. אמר לו: "רבי, לא אמרה אלא פרפראות והרי מצאנו בו פרגיות". אמר לו: "מעשי ניסים הם".

משסיימו אמר לו: "רבי גרש אישה זאת ממך שאינה עשויה לכבודך". אמר לו: "כתובתה מרובה עלי ואין בי כדי לגרשה". אמר לו: "אנחנו ניתן לה הכתובה וגרשה ממך". עשו לו כן. נתן לה כתובתה וגרשה ממנו והשיאו לו אישה אחרת טובה ממנה.

גרמו חטאיה של אותה אישה והלכה ונשאה לשומר העיר. לאחר ימים באו ייסורין עליו ונתעוור והיתה אוחזת בידו ומחזרת איתו על רחובותיה של עיר. כאשר היו באים לרחובו של ר' יוסי הגלילי היתה נעמדת וחוזרת לאחור. מפני שהיה אותו איש מכיר את העיר אמר לה: "למה אין

את מובילה אותי לשכונתו של ר' יוסי הגלילי, ששמעתי עליו שהוא עושה מצווה?" אמרה לו: "גרושתו אני ואיני יכולה לראות סבר פניו".

פעם אחת באו וקראו בשכונתו של ר' יוסי. התחיל מכה אותה והלכו קולותיהם והיו מתבזים בכל העיר. השקיף ר' יוסי בשמעו קולותיהם וראה שהם מתבזים בכל השוק. אמר לו: "למה אתה מכה אותה?" אמר לו: "בכל יום היא מחסרת ממני את הפרנסה מן הרחוב הזה". כיון ששמע ר' יוסי כך לקח אותך והושיבם באחד הבתים שלו, והיה מפרנס אותם כל ימי חייהם, מפני "הלוא פרס לרעב לחמץ ועניים מרודים תביא בית כי תראה ערם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם" (ישעיה נח, ז).

בראשית רבה יז, ז

מעשה בחסיד אחד שהיה נשוי לחסידה אחת ולא העמידו בנים זה מזה, אמרו אין אנו מועילים להקב"ה כלום, עמדו וגרשו זה את זה, הלך זה ונשא רשעה אחת ועשתה אותו רשע, הלכה זאת ונשאת לרשע אחד ועשתה אותו צדיק, הוי שהכול מן האשה.

בבלי, יבמות סב ע"ב - סג ע"א

תנו רבנן: האוהב את אשתו כגופו, והמכבדה יותר מגופו, והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה, והמשיאן סמוך לפירקן, עליו הכתוב אומר: "וידעת כי שלום אהלך" (איוב ה, כד). האוהב את שכיניו, והמקרב את קרוביו, והנושא את בת אחותו, והמלוה סלע לעני בשעת דחקו, עליו הכתוב אומר: "אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני" (ישעיה נח, ט).

בבלי, יבמות סג ע"א-ע"ב [המקור בארמית]

כשהיה רב נפרד מרבי חייא, אמר לו: הרחמן יצילך מדבר שהוא קשה ממוות. וכי ישנו דבר הקשה ממוות? יצא, בדק ומצא "ומוצא אני מר ממות את האשה" (קהלת ז, כו).

רב היתה אשתו מצערת אותו. כשאמר לה עשי לי עדשים, עשתה לו חימצה, חימצה - עשתה לו עדשים. כשגדל חייא בנו היה הופך לה. אמר לו: השתפרה אמך! אמר לו: אני הוא שהפכתי לה. אמר לו: זה שאומרים הבריות, "דנפיק מינך טעמא מלפך" (=היוצא ממך טעם מלמדך), אך אתה אל תעשה כך שנאמר "למדו לשונם דכר שקר העוה נלאו" (ירמיה ט, ד).

רבי חייא היתה מצערת אותו אשתו. כשהיה מוצא דבר, היה צורר במעילו ומביא לה. אמר לו רב: והרי היא מצערת אותך! אמר לו: דיינו שמגדלות בנינו, ומצילות אותנו מן החטא.

פסיקתא דרב כהנא כב, ב

מעשה בצידן באחד שנשא אשה ושהא עמה עשר שנים ולא ילדה, אתון לגבי ר' שמעון בן יוחי למשתבקה.

אמר לה, כל חפץ שיש לי בתוך ביתי טלי אותו ולכי לבית אביך. א' להם ר' שמעון בן יוחי כשם שנדווגתם מתוך מאכל ומשקה כך אין אתם פורשין זה מזה אלא מתוך מאכל ומשקה. מה עשת? עשת סעודה גדולה ושיכרתו יותר מדיי ורמזה לשפחתה ואמרה להון טלו אותו לבית אבא. בחצי

הלילה ניעור משנתו, אמר להן, איכן אני נתון, אמרה לו, לא כך אמרתה כל חפץ שיש לי בתוך ביתי טלי אותו ולכי לבית אביך, וכדון הוא אין לי חפץ טוב ממך.

כיון ששמע ר' שמעון בן יוחי כך, נתפלל עליהם ונתפקדו.

בראשית רבה סח, ד

מטרונה שאלה את ר' יוסי בר חלפתא אמרה לו לכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו? אמר לה לששת ימים כדכתיב "כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" (שמות כ, יא). אמרה לו מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו? אמר לה הקב"ה יושב ומזווג זיווגים בתו של פלוני לפלוני, אשתו של פלוני לפלוני, ממונו של פלוני לפלוני. אמרה לו ודא הוא אומנתיה? אף אני יכולה לעשות כן! כמה עבדים כמה שפחות יש לי לשעה קלה אני יכולה לזווגן. אמר לה אם קלה היא בעיניך, קשה היא לפני הקב"ה כקריעת ים סוף. הלך לו ר' יוסי בר חלפתא. מה עשתה?

נטלה אלף עבדים ואלף שפחות והעמידה אותן שורות שורות אמרה פלן יסב לפלונית ופלונית תיסב לפלוני, וזיווגה אותן בלילה אחת. למחר אתון לגבה דין מוחיה פציעא, דין עינו שמיטא, דין רגליה תבירא. אמרה להון: מה לכון? דא אמרה לית אנא בעי לדין, ודין אמר לית אנא בעי לדא.

מיד שלחה והביאה את ר' יוסי בר חלפתא אמרה לו לית אלוה כאלהכון אמת היא תורתכון נאה ומשובחת יפה אמר. אמר לא כך אמרתי לך? אם קלה היא בעיניך קשה היא לפני הקב"ה כקריעת ים סוף.